

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ВІЛЬНІЙ БОРотьБИ

Таран Лариса Миколаївна,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту
Харківської державної академії фізичної культури
<https://orcid.org/0000-0001-8141-443X>

Тарасевич Олена Анатоліївна,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
Харківської державної академії фізичної культури
<https://orcid.org/0000-0002-6016-3608>

Окунь Дар'я Олександрівна,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
Харківської державної академії фізичної культури
<https://orcid.org/0000-0002-0639-5846>

Спортивна боротьба – олімпійський вид спорту, що включає змагання з боротьби у греко-римському стилі серед чоловіків та у вільному стилі серед чоловіків і жінок. На сучасних Іграх Олімпіад у спортивній боротьбі розігруються 18 комплектів медалей – по шість у чоловіків та жінок у вільній боротьбі та шість у чоловіків у греко-римській боротьбі. Мета дослідження полягає у аналізі шляхів досягнення гендерної рівності у вільній боротьбі, які розроблені міжнародною федерацією Об'єднаний світ боротьби. Тривалий час, протягом майже ста років – 1904-2000 рр., за першість сперечалися тільки чоловіки. Жінки, у цьому виді спорту вийшли на олімпійський килим лише згодом – у 2004 році. Такі зрушення відбулись завдяки гендерно-орієнтованій політиці Міжнародного олімпійського комітету спільно з міжнародною федерацією Об'єднаний світ боротьби (UWW). З метою досягнення гендерної рівності серед учасників Ігор Олімпіад за період 2004-2024 рр. кількість чоловіків була скорочена, а у жінок кількість учасниць збільшено. На цей час у міжнародній федерації Об'єднаний світ боротьби створено комісію з питань гендерної рівності, різноманітності та інклюзії, робота якої спрямована на реалізацію стратегії гендерної рівності – UWW Action plan 2022-2026. Аналіз ініціатив дозволив встановити напрями, які у майбутньому призведуть до гендерного паритету за основними напрямками діяльності міжнародної федерації. Таким чином, діяльність міжнародної федерації Об'єднаний світ боротьби свідчить про цілеспрямовану роботу щодо подолання гендерної нерівності. Серед учасників та учасниць Ігор Олімпіад 2020 та 2024 років досягнуто гендерного паритету, цьому сприяло встановлення однакової кількості вагових категорій у чоловіків та жінок – по 6 відповідно. За визначеними UWW основними напрямками встановлено позитивні тенденції: збільшилась кількість жінок, що займаються вільною боротьбою на 64,56%, суттєво зросла кількість жінок-тренерок – на 62% та жінок-рефері – на 82,5%, у керівному складі UWW залученість жінок становить 25% у виконавчому комітеті та 20% серед членів бюро.

Ключові слова: гендерна рівність, жінки, вільна боротьба, Ігри Олімпіад, міжнародна федерація.

Taran Larysa, Tarasevych Olena, Okun Daria. Ways to achieve gender equality in freestyle wrestling

Wrestling is an Olympic sport that includes Greco-Roman wrestling for men and freestyle wrestling for men and women. At the modern Olympic Games, 18 medal events are contested in wrestling: six for men and six for women in freestyle wrestling, and six for men in Greco-Roman wrestling. The purpose of this study is to analyze the paths to achieving gender equality in wrestling, as developed by the United World Wrestling International Federation. For a long time, for almost a century – 1904-2000 – the competition for supremacy was exclusively men's. Women in this sport only entered the Olympic arena later, in 2004. These advances were achieved thanks to the gender-focused policy of the International Olympic Committee in conjunction with the United World Wrestling (UWW) international federation. To achieve gender equality among Olympic participants from 2004 to 2024, the number of men was reduced and the number of women was increased. United World Wrestling has now established a commission on gender equality, diversity, and inclusion, whose work is aimed at implementing the gender equality strategy – the UWW Action Plan 2022-2026. An analysis of these initiatives allowed us to identify areas that will lead to gender parity in the international federation's core activities. Thus, the activities of the United World Wrestling International Federation demonstrate targeted efforts to overcome gender inequality. Gender parity has been achieved among participants in the 2020 and 2024 Olympic Games, facilitated by the establishment of an equal number of weight classes for men and women – six each, respectively. Positive trends have been identified in the key areas identified by the UWW: the number of women involved in freestyle wrestling has increased by 64,56%, the number of female coaches has increased significantly by 62% and female referees by 82,5%, and in the UWW governing body, women's participation is 25% in the executive committee.

Key words: gender equality, women, freestyle wrestling, international federation, Olympic Games.

Вступ. Спортивна боротьба – олімпійський вид спорту, що включає змагання з боротьби у греко-римському стилі серед чоловіків та у вільному стилі серед чоловіків і жінок. На цей час боротьба один із наймасовіших і найпопулярніших видів спорту, який активно розвивається і має дуже широку мережу змагань, основними з яких є Олімпійські ігри та чемпіонати світу. На сучасних Іграх Олімпіад у спортивній боротьбі розігруються 18 комплектів медалей – по шість у чоловіків та жінок у вільній боротьбі та шість у чоловіків у греко-римській боротьбі [2, 6].

Для керівництва розвитком боротьби (як вільної, так і греко-римської) у 1912 р. було засновано Міжнародну любительську федерацію боротьби (FILA). Надалі FILA (зберігши свою колишню аббревіатуру) стала називатися по-новому – Міжнародна федерація асоціацій боротьби. У 2017 р. вона була перейменована й отримала назву – Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling – UWW) [2]. Станом на другу половину 2025 р. UWW об'єднує 193 національні федерації й асоціації [9].

Суттєвому збільшенню популярності спортивної боротьби сприяло відродження Олімпійських ігор. Уже на Іграх I Олімпіади 1896 р. в Афінах цей вид спорту – греко-римський стиль, був представлений у програмі змагань. Надалі кількість змагань в олімпійській програмі постійно збільшувалася, а разом з цим зростали популярність і гострота боротьби у кожному з видів.

Під час планування олімпійської програми Ігор XXXII Олімпіади 2020 р. розглядалась можливість виключення боротьби з переліку змагань, але у вересні 2013 р. на сесії Міжнародного олімпійського комітету було ухвалено рішення залишити її в програмі Ігор зі зменшенням кількості чоловічих і збільшенням жіночих вагових категорій, починаючи з 2016 р. [2].

Мета дослідження полягає у аналізі шляхів досягнення гендерної рівності у вільній боротьбі, які розроблені міжнародною федерацією Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling – UWW).

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження була статистична інформація інтернет-ресурсів міжнародної федерації Об'єднаний світ боротьби United World Wrestling – UWW за показниками: кількість учасників – чоловіків та жінок, країн, вагових категорій у вільній боротьбі на Іграх Олімпіад 1904-2024 років [10]. Загалом проаналізовано інформацію 30 Ігор Олімпіад.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення даних наукової літератури, інтернет-ресурсів, контент-аналіз спортивних документів, проблемно-пошуковий, історичний та логічний методи.

Результати дослідження. До олімпійської програми змагань з вільної боротьби входять, починаючи з Ігор III Олімпіади 1904 р. і до сьогодні (за винятком Ігор V Олімпіади 1912 р.) [1].

Тривалий час, протягом майже ста років – 1904-2000 рр., за першість сперечалися тільки чоловіки. Поступово зростала популярність вільної боротьби у програмі Олімпійських ігор, що відбивалось на кіль-

кості учасників змагань, країн-учасниць, вагових категорій, за якими проводились сутички та їх кількості (таблиця 1, рис. 1).

Жінки, у цьому виді спорту, як і в багатьох інших, що довгий час вважались суто чоловічими, вийшли на олімпійський килим лише згодом – у 2004 році [4, 5]. Такі зрушення відбулись завдяки гендерно-орієнтованій політиці Міжнародного олімпійського комітету спільно з міжнародною федерацією Об'єднаний світ боротьби (UWW) [7, 8].

З метою досягнення гендерної рівності серед учасників Ігор Олімпіад за період 2004-2024 рр. кількість чоловіків була скорочена, а у жінок кількість учасниць збільшено більше ніж у 1,9 разів. Починаючи з Ігор 2020 р. у Токіо, досягнуто повного гендерного паритету за кількістю борців та борчинь (96 : 96), який зберігся і на Іграх 2024 р. у Парижі (99 : 96) [3].

За кількістю країн-учасниць у чоловіків спостерігається представництво в діапазоні від 41 до 45, а у жінок зростання з 22 країн у 2004 р. до 44 у 2016 р., з подальшою стабілізацією на рівні 34–36 країн у 2020–2024 рр (таблиця 2, рис. 2).

У вагових категоріях спостерігається тенденція скорочення у чоловіків з 7 до 6, а у жінок навпаки збільшення – з 4 до 6 та зміни вагових категорій у 2016 році задля врівноваження кількості представників різних статей.

На цей час у міжнародній федерації Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling, UWW) створено комісію з питань гендерної рівності, різноманітності та інклюзії та робота спрямована на реалізацію стратегії гендерної рівності на 2022-2026 рр. – UWW Action plan 2022-2026 [11]. Основні напрями включають підвищення залучення жінок до занять спортом, лідерство, суддівство, безпека, комунікація – моніторинг прогресу через щорічні звіти та ресурси для національних федерацій [12, 13, 14].

Підвищення залучення жінок у заняттях вільною боротьбою. За даними UWW Action plan 2022-2026 [11] загальна залученість спортсменок, які займаються боротьбою, зросла з 1710 у 2014 році до 2814 у 2023 році, що свідчить про суттєве зростання на 64,56% та є позитивною тенденцією до більш збалансованого представництва жіночої статі у вільній боротьбі.

Особливо варто відзначити зростання кількості жінок-тренерок, яке суттєво збільшилося – на 62%. Так у 2015 році було лише 2 жінки-тренерки, а до кінця 2023 року їх кількість зросла до 126. Це свідчить про значні зусилля щодо залучення більшої кількості жінок до тренерської роботи, що сприяє загальному розширенню борцівської спільноти.

Зростання кількості жінок-рефері також є суттєвим – з 78 у 2014 році, до 142 у 2023 році, що на 82,56% більше. Це зростання сприяє створенню більш інклюзивного та різноманітного суддівського складу у сфері вільної боротьби.

Представництво жінок у Континентальних радах UWW на *керівних ролях* свідчить про значний розрив, який необхідно подолати (рис. 3). Впровадження стра-

Показники участі чоловіків у змаганнях з вільної боротьби в програмі Ігор Олімпіад 1904-2000 рр. [10]

№	Рік	Місце проведення	Кількість		
			учасників	країн	вагових категорій
I	1896	Афіни, Греція	-	-	-
II	1900	Париж, Франція	-	-	-
III	1904	Сент-Луїс, США	42	4	7
IV	1908	Лондон, Велика Британія	60	5	5*
V	1912	Стокгольм, Швеція	-	-	-
VII	1920	Антверпен, Бельгія	64	13	5*
VIII	1924	Париж, Франція	101	13	7*
IX	1928	Амстердам, Нідерланди	63	15	7
X	1932	Лос-Анджелес, США	49	15	7
XI	1936	Берлін, Німеччина	102	20	7
XIV	1948	Лондон, Велика Британія	120	24	8*
XV	1952	Гельсінкі, Фінляндія	146	29	8
XVI	1956	Мельбурн, Австралія	112	27	8
XVII	1960	Рим, Італія	166	35	8
XVIII	1964	Токіо, Японія	157	34	8*
XIX	1968	Мехіко, Мексика	167	38	8
XX	1972	Мюнхен, ФРН	219	43	10*
XXI	1976	Монреаль, Канада	189	38	10
XXII	1980	Москва, СРСР	153	33	10
XXIII	1984	Лос-Анджелес, США	151	41	10
XXIV	1988	Сеул, Республіка Корея	256	64	10*
XXV	1992	Барселона, Іспанія	184	44	10
XXVI	1996	Атланта, США	207	57	10
XXVII	2000	Сідней, Австралія	160	40	8*

* зміни у вагових категоріях

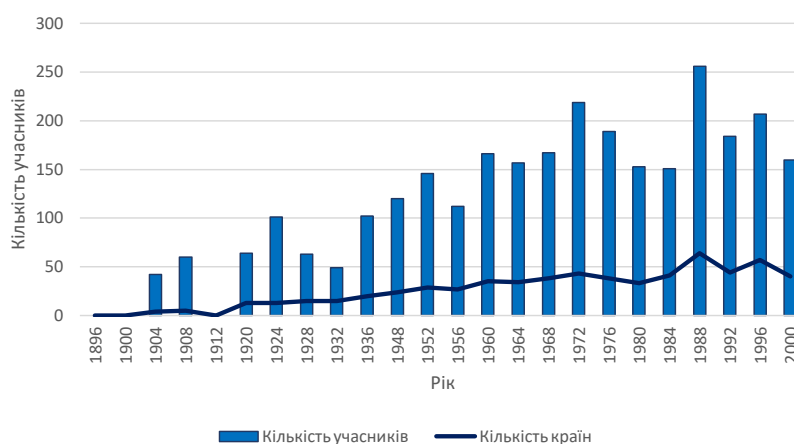

Рис. 1. Динаміка кількості чоловіків-учасників змагань з вільної боротьби та кількості країн на Іграх Олімпіад 1904-2000 рр.

тегій для створення більш інклюзивного середовища матиме вирішальне значення для досягнення справжнього гендерного розмаїття та рівності в керівних органах UWW на континентальному рівні. Постійні цілеспрямовані ініціативи можуть сприяти зменшенню гендерного розриву та забезпеченню рівних можливостей для жінок на керівних посадах континентального рівня.

У керівництві міжнародної федерації Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling, UWW), станом

на другу половину 2025 року, серед 8 членів виконавчого комітету 2 жінки (25%), а серед 25 членів бюро 5 жінок (20%).

Аналіз ініціатив, висунутих у UWW Action plan 2022-2026, дозволив встановити напрями, які у майбутньому призведуть до гендерного паритету за основними напрямками діяльності міжнародної федерації (таблиця 3).

Висновки. Діяльність міжнародної федерації Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling – UWW)

Таблиця 2

Показники участі чоловіків та жінок у змаганнях з вільної боротьби в програмі Ігор Олімпіад 2004-2024 рр. [10]

№	Рік	Місце проведення	Кількість							
			учасників		країн		вагових категорій			
			чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки		
XXVIII	2004	Афіни, Греція	146	50	44	22	7	4		
XXIX	2008	Пекін, Китай	139	66	45	30	7	4		
XXX	2012	Лондон, Велика Британія	132	76	42	43	7	4		
XXXI	2016	Ріо-де-Жанейро, Бразилія	119	112	41	44	6*	6*		
XXXII	2020	Токіо, Японія	96	96	41	34	6	6		
XXXIII	2024	Париж, Франція	99	96	43	36	6	6		

* зміни у вагових категоріях

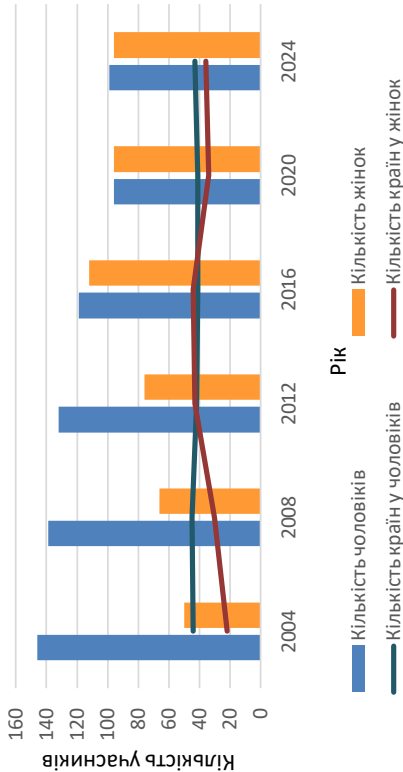

Рис. 2. Динаміка кількості учасників змагань з вільної боротьби та кількості країн на Іграх Олімпіад 2004-2024 рр.

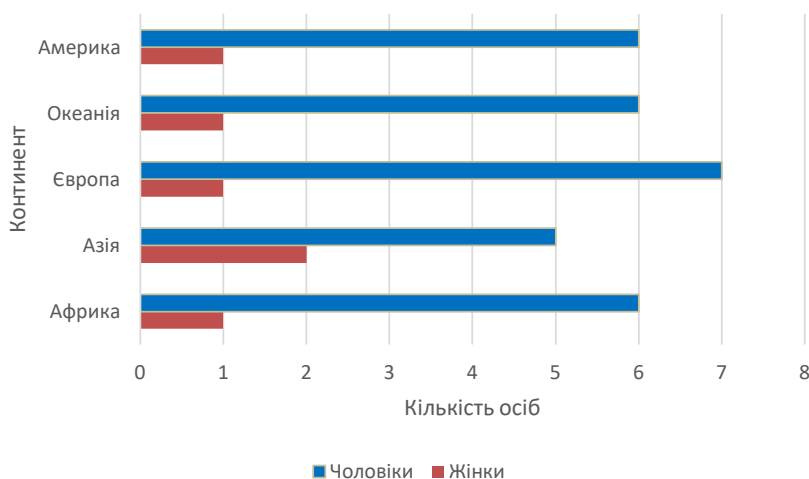

Рис. 3. Кількість чоловіків та жінок на керівних посадах у Континентальних радах UWW у 2024 р.

Таблиця 3

**Основні шляхи досягнення гендерної рівності у вільній боротьбі міжнародної федерації
Об'єднаний світ боротьби (UWW)**

№	Напрямок	Діяльність	Результат
1	Збільшення залучення жінок до занять боротьбою	розробка програм для дівчат та жінок на національному рівні (наприклад «Women in Wrestling» camps);	Зростання залучення жінок з 30% до 50% у міжнародних змаганнях; щорічні звіти від національних федерацій
		підтримка жіночих турнірів та квотування (мінімум 40% жіночих вагових категорій у всіх змаганнях);	
		інвестиції в тренування для жіночих команд (бюджет: 15% від загального фонду UWW на гендерні програми).	
2	Просування жінок на лідерські позиції	квота 30% жінок у виконавчих комітетах UWW та національних федерацій;	Кількість жінок на ролях тренерів/суддів (ціль: 25% до 2026 р.); гендерний аудит щорічно
		навчальні програми для жінок-лідерок (семінари з менеджменту спорту, партнерство з IOC Women in Sport);	
		менторські програми для молодих тренерок та суддів.	
3	Запобігання дискримінації та забезпечення безпеки	впровадження політики проти сексуального насильства (Safe Sport Policy, адаптованої для боротьби);	Кількість поданих скарг (зниження на 20% щорічно); 100% охоплення освітніми програмами
		гарячі лінії та механізми скарг для жертв дискримінації;	
		освітні кампанії для атлетів, тренерів та чиновників (онлайн-курси на платформі UWW Academy).	
4	Моніторинг та оцінка	створення Гендерної комісії UWW (Women's Commission) для нагляду;	Гендерний індекс UWW (ціль: >80% за шкалою IOC)
		щорічні звіти про прогрес, оприлюднені на сайті uww.org;	
		партнерства з UNESCO, UN Women та IOC для незалежного аудиту.	

свідчить про цілеспрямовану роботу щодо подолання гендерної нерівності. Серед учасників та учасниць Ігор XXXII Олімпіади 2020 року та Ігор XXXIII Олімпіади 2024 року досягнуто гендерного паритету, цьому сприяло встановлення однакової кількості вагових категорій у чоловіків та жінок – по 6 відповідно. За визначеними

UWW основними напрямками встановлено позитивні тенденції: збільшилась кількість жінок, що займаються вільною боротьбою на 64,56%, суттєво зросла кількість жінок-тренерок – на 62% та жінок-рефері – на 82,5%, у керівному складі UWW залученість жінок становить 25% у виконавчому комітеті та 20% серед членів бюро.

Література:

1. Булатова М.М. Олімпійський рух: історія і сучасність. Київ. 2021. Кн.2. С. 256-289.
2. Булатова, М. М. Боротьба. Енциклопедія в запитаннях і відповідях. Навчальне видання. Київ. Олімпійська література. 2017. 576 с.
3. Таран Лариса. Гендерна рівність у вільній боротьбі на Олімпійських іграх. *Збірник тез наукових доповідей XXIV Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи»*, 4 грудня 2024 р., ХДАФК. С.174-175.

4. Тарасевич О.А., Камаєв О.І. Особливості гендерних відмінностей у спортсменів, що займаються спортивними єдиноборствами. *Єдиноборства*. 2019. №4(14). С.117-126. doi: <https://doi.org/10.15391/ed.2019-4.12>
5. Тропін Ю.М., Голоха В.Л., Бойченко Н.В. Порівняльний аналіз показників змагальної діяльності чоловіків і жінок у вільної боротьбі. *Олімпійський та паролімпійський спорт*. 2025. №1. С.129-133. doi: <https://doi.org/10.32782/olimpsspu/2025.1.24>
6. Шандригось В.І, Яременко В.В., Первачук Р.В. Становлення і розвиток жіночої боротьби в програмі Олімпійських Ігор. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та єдиноборств у вищих навчальних закладах*. 2018. Том 1. С. 80-83.
7. Curby D., Dokmanac M., Kerimov F., Tropin Y., Latyshev M., Bezkorovainyi D., Korobeynikov G. Performance of wrestlers at the Olympic Games: gender aspect. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 2023; 27(6): 487–493.
8. Curby D., Dokmanac M., Kerimov F., Tropin Y., Latyshev M., Korobeynikov G. Gender peculiarities of wrestler's competition activity. *Materials of the International scientific and practical conferences «Improving the quality of education and teaching in the field of physical education and sports: problems and solutions»*. Urganch, 24-25 may 2024 yil. P. 413-415.
9. National Federations UWW. URL: <https://uww.org/about-uww/national-federations>
10. St. Louis 1904-2024 Wrestling Results URL: <https://olympics.com/en/olympic-games/st-louis-1904/results/wrestling>
11. UWW Gender Equality, Diversity, and Inclusion Action Plan 2022- 2026. URL: https://cdn.uww.org/2024-01/uww_gedi.pdf
12. UWW. Activity report 2018-2020. URL: https://cdn.uww.org/2021-12/all_dpt_ar_2018-2020.pdf
13. UWW. Activity report 2021-2022. URL: https://cdn.uww.org/2022-10/activity_report_2021_-_2022.pdf
14. UWW. Activity report 2022-2024. URL: https://cdn.uww.org/2025-07/activity_report_2022_-_2024.pdf

References:

1. Bulatova M.M. (2021). Olimpiyskyi rukh: istoriia i suchasnist [The Olympic Movement: History and Present]. Kyiv. Kn.2., rr. 256-289 [in Ukrainian].
2. Bulatova, M.M. (2017). Borotba. Entsyklopediia v zapytanniakh i vidpovidiakh [Wrestling. Encyclopedia in questions and answers]. Navchalne vydannia. Kyiv. Olimpiiska literatura, p. 576 [in Ukrainian].
3. Taran Larysa (2024). Henderna rivnist u vilnii borotbi na Olimpiyskykh ihrakh [Gender equality in freestyle wrestling at the Olympic Games]. *Zbirnyk tez naukovykh dopovidei XXIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Fizychna kultura, sport i zdorovia: stan, problemy ta perspektvy»*, 4 hrudnia, KhDAFK, pp .174-175 [in Ukrainian].
4. Tarasevych O.A., Kamaiev O.I. (2019). Osoblyvosti hendernykh vidminnostei u sportsmeniv, shcho zaimaiutsia sportyvnyy yedynoborstvamy [Peculiarities of gender differences in athletes engaged in martial arts]. *Yedynoborstva*, №4(14). pp.117-126. doi: <https://doi.org/10.15391/ed.2019-4.12> [in Ukrainian].
5. Tropin Yu.M., Holokha V.L., Boichenko N.V. (2025). Porivnialnyi analiz pokaznykiv zmahalnoi diialnosti cholovikiv i zhinok u vilnoi borotbi [Comparative analysis of the performance indicators of men and women in freestyle wrestling]. *Olimpiyskyi ta paralimpiyskyi sport*. №1. pp. 129-133. doi: <https://doi.org/10.32782/olimpsspu/2025.1.24> [in Ukrainian].
6. Shandryhos V.I, Yaremenko V.V., Pervachuk R.V. (2018). Stanovlennia i rozvytok zhinochoi borotby v prohrami Olimpiyskykh Ihor [The formation and development of women's wrestling in the program of the Olympic Games]. *Problemy i perspektivy rozvytku sportyvnykh ihor ta yedynoborstv u vyshchykh navchalnykh zakladakh*. Tom 1, pp. 80-83 [in Ukrainian].
7. Curby D., Dokmanac M., Kerimov F., Tropin Y., Latyshev M., Bezkorovainyi D., Korobeynikov G. (2023). Performance of wrestlers at the Olympic Games: gender aspect. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(6), pp. 487–493 [in English].
8. Curby D., Dokmanac M., Kerimov F., Tropin Y., Latyshev M., Korobeynikov G. (2024). Gender peculiarities of wrestler's competition activity. *Materials of the International scientific and practical conferences «Improving the quality of education and teaching in the field of physical education and sports: problems and solutions»*. Urganch, 24-25 may, pp. 413-415 [in English].
9. National Federations UWW. URL: <https://uww.org/about-uww/national-federations> [in English].
10. St. Louis 1904-2024 Wrestling Results URL: <https://olympics.com/en/olympic-games/st-louis-1904/results/wrestling> [in English].
11. UWW Gender Equality, Diversity, and Inclusion Action Plan 2022- 2026. URL: https://cdn.uww.org/2024-01/uww_gedi.pdf [in English].
12. UWW. Activity report 2018-2020. URL: https://cdn.uww.org/2021-12/all_dpt_ar_2018-2020.pdf [in English].
13. UWW. Activity report 2021-2022. URL: https://cdn.uww.org/2022-10/activity_report_2021_-_2022.pdf [in English].
14. UWW. Activity report 2022-2024. URL: https://cdn.uww.org/2025-07/activity_report_2022_-_2024.pdf [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025